

Ketabton.com

افغان

او

افغانستان

دوه یم چاپ

لیکوال

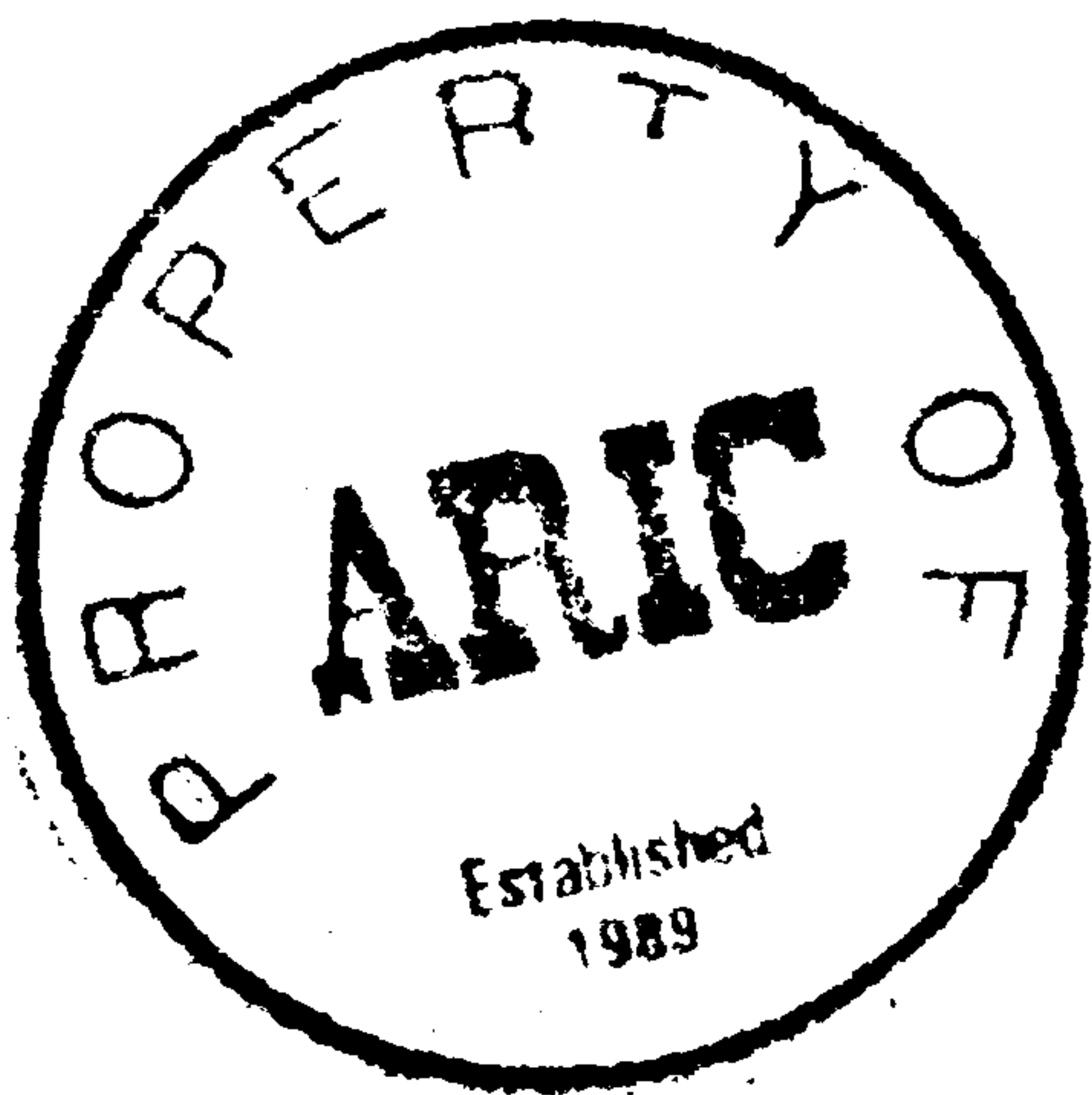
علامه عبدالحمی حبیبی

کتاب پېژندنه

- د رسالې نوم : افغان او افغانستان
لیکونکی : علامه عبدالحي حبيبي
پښتو کوونکی : حبيب الله رفيع
خپروونکی : د ساپي پښتو څېړنو او پراختيا مرکز
کمپوز او ډيزاين : د کمپيوتر خانگه
د خپرېدو کال : ۱۳۷۶ / ۱۹۹۸
دوه يم چاپ : ۱۳۸۰ - ۲۰۰۱
د چاپ شمېر : ۱۰۰۰ ټوکه
د چاپ حق : خپروونکې ادارې سره خوندي دی.



بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ



دلوی خدای په نامه

افغان او افغانستان دوه تاریخي او تاریخ جوړوونکي نومونه دي خو ځینې مغلرض خپرونکي او بې خبره لیکوالان په خپلو لیکنو کې د دې دوو کلمو پر تاریخي قدامت سترگې پټوي او دانوم اېښودنې نوې، تازه او له وروستیو پېړیو سره تړلې بولي.

ارواښاد علامه عبدالحي حبيبي د افغان او افغانستان د کلمو په هکله د ذهنونو د روڼولو او د تاریخ د سمون په غرض د افغان او افغانستان په باب یوه مقاله ولیکله چې د افغان د نامه یو زراووه لس سوه کلن او د افغانستان د نامه اووه سوه کلن

لرغونتوب د تاريخي اسنادو، شواهدو او
لاسوندونو په رڼا کې راښيي.

د ساپي پښتو څېړنو او پراختيا مرکز له خپلو
لومړنيو طباعتي امکاناتو نه په استفادې سره
دا کوچنۍ خو گټوره او علمي مقاله چې د معنوي
ارزښت له مخې له پېرړو کتابونو سره برابري کولای
شي د يوې ځانگړې رسالې په توگه په پښتو ژبه
د دوه یم ځل له پاره خپروي. خو زموږ ځوان نسل د
خپل ملت او وطن په هکله علمي معلومات ترې تر
لاسه کړي او په دې برخه کې د مغرضو يا پرديو او
دښمنو ليکوالو پر غلطو او ناسمو معلوماتو ونه
غولېږي. موږ د خپل کار منظم آغاز په همداسې يوه
وړه خو ډېره گټوره رساله کوو او هيله لرو چې
افغاني ځوانان يې په غورو لولي.
په مينه

(د ساپي پښتو څېړنو او پراختيا مرکز)

بسم الله الرحمن الرحيم

د افغان کلمه چې اوس د افغانستان د ټولو خلکو ملي نوم دی او داسيا په زړه کې تر ټولو تاريخي، اقتصادي او اجتماعي شرايطو لاندې يونه بيلېدونکي واحد جوړ کړی - داسې نوم دی چې لږ تر لږه يو زر اووه سوه (۱۷۰۰) کلن تاريخي لرغونتوب او ملي اصالت لري.

په افغانستان کې دننه او دباندې ځيني کسان فکر کوي چې دانومونه د احمدشاه ابدالي په لاس د افغاني دولت تر بيا جوړولو وروسته په اتلسمه پېړۍ کې رامینځ ته شوي او زموږ هغه هېوادوال چې له تاريخي پېښونه خبر نه دي تل له مانه پوښتي چې ايا دا نومونه لرغونې تاريخ لري کنه؟ نو ځکه په دې

ليکنه کې په ډبر لنډيز سره د خپل ملي تاريخ
داموضوع درنو لوستونکو ته وړاندې کوم.

د افغان نوم ترکومه ځايه چې ماته څرگند دی په
تاريخ کې اوږدې ريښې لري او په همدې سيمه کې
دهلمند او سند د دوو لويو سيندونو تر مينځ په
همدې نامه يوې ډلې وگړو ژوند کاوه چې تفصيل
يې دادی:

شل کاله پخوا (اوس پنځه پنځوس کاله -
مترجم) د ايران د شپراز په "نقش رستم" کې د
شیکاگو د ختيځې موسسې د لرغونپوهانو يوې
ډلې د هغه ځای په ډبر ليکونو کې د زردشت په
کعبه کې په دوو پهلوي اشکاني (پارتي) او يوناني
ژبو يو ډبر ليک وموند چې هغه د ساساني کورنی
دوهم بادشاه لومړني شاه پورتر ۲۶۰ ميلادي کال او
د او دیسي په جگړه کې د روم د امپراتور واليرين

(Valerian) تر ماتې او اسارت وروسته دلته د زردشت د کعبې د دیوال په ډبرو لیکلي دي. خرنګه چې لومړی شاپور په ۲۷۳م کال مړ شوی نو د دې ډبرليک د لیکلو نېټه د ۲۶۰ تر ۲۷۳ع کال پورې د دیارلسو کلونو تر مینځ مینځ ټاکلای شو. (د دې ډبرليک نیمګړې فارسي ژباړه دې د لرغونپوهنې د رپوټونو د ۴ ټوک په ۱۸۱ مخ کې چې په ۱۹۵۹ع کال په شېراز (ایران) کې خپور شوی، وکتل شي). د دې ډبرليک په دوهم بند کې د پشکابور (pashkabor) د بنار نوم د کوشان خساتر (Kushan-khsatr) یعنې د کوشاني هېواد د وروستني ختیځ سرحد په توګه یاد شوی دی چې هغه یې د یوناني له "کسپاپوروس" د چيني هیون تسنگ له پو-لو-شا-پو-لو او د اسلامي دورې د مورخینو له پرشا پوزاو پر شاوور (پېنبور) سره یو بللی

دی. د همدې ډبر لیک په شپږمه برخه کې د شاه پور د واکمنۍ په مهمو کسانو کې د "وینده فرو ابگان رزمه ود" (۱) نوم یاد شوی دی چې د سپرنګ لونګ (Sprengling) په نامه یوه محقق لومړی ځل دا ډبر لیک ولوست او د امریکې په سامي مجله کې یې په ۱۹۴۰ کال یوه مقاله ولیکله او دوهمه کلمه "ابگان" یې په قاطع ډول د افغان له اوسني پاچا دریم شاه پور له نامه سره چې له ۳۰۹ تر ۳۷۹ څ کال پورې یې او یا کاله پاچاهي کړې د اپکان (Apkan) په بڼه یو صفت او لقب یاد شوی دی چې دا کلمه هم کولای شو د "ابگان" د یادې شوې کلمې غونډې وګڼو چې د زړورتوب، رشد او نجابت د صفت او یا به هم د نژادي تړون په بنا راوړل شوې وي او همدا موضوع ده چې ځینې مورخین لکه سر او لف کیرو یې د ساساني دربار په مشرانو کې د درانیو او

يوسفزيو دشته والي په فکر کړی دی (وگوری):
 پټانان - انگلیسي متن ۸۰ مخ). او مور نوموړی نوم
 "وینده فرن افغان رزم بد" یعنی "د افغان د جگړې
 سالار وینده فرن" ویلای شو چې بنایي یو افغاني
 سلار وي. د فردوسي په شهنامه کې هم دوه ځله د
 "آوگان" نوم راغلی چې د فریدون د وخت له سپه
 سالارانو څخه و:

سپهدار چون قارن کاوگان

سپه کش چو شیروي وچون آوگان

(شاهنامه، د مسکوچاپ، لومړی ټوک، ۱۱۰ مخ)

همدا د فریدون په داستان کې یو بل ځل وایي:

همه گرد ایوان، دورویه سپاه

بزرین عمود و به زرین کلاه

سپهدار چون قارن کاوان
به پیش سپاه اندرون آوگان

(لومړی ټوک، ١١٦ مخ)

که څه هم چې د شاهنامې داستانونه تاریخي
سندونه نه دي خو زیات پخواني حقیقتونه پکښې
نغښتي دي. د نمونې په توګه په همدې بیتونو کې
قارن یاد شوی چې د قارن کورنۍ د اشکانیانو
د دورې یوه اشرافي کورنۍ وه او په (٤٥٠) کال کې
د بین النهرین اشکاني واکمن کارنس (Carenas)
نومېده (وګورئ): د مینارسکي د ویس ورامین
مقاله، ٤٣١ مخ، د تهران چاپ، ١٩٥٨ کال.

دا "اوگان" هم هماغه د ساساني عهد "ابګان" ته
ورته دی خو په زړو روایتونو کې د فریدون سپه
سالار و چې هغه یې سمکنان د زوی آوه نومي پهلوان
سره منسوب او الماني بوستي په خپل کتاب

"ایراني نومونه" کې وایي چې: "د اوه اصل او ستایي دی د مهربان او لاس نیوونکي په نامه" (د شاهنامې فرهنگ، ۱۲ مخ، د تهران چاپ، ۱۹۴۱ع)، خو په شاهنامه کې په خپله دا دوه کسان د کیخسرو دوخت اتلان (پهلوانان) دي چې له افراسیاب سره دده په لویه جگړه کې داسې یاد شوي دي:

چو کیخسرو ان رزم ترکان بدید
 که خورشید گشت از جهان ناپدید
 سوی اوه و سمكنان کرد روی
 که بودند شیران پر خاشجوی

(شاهنامه ۲۸۱ مخ، ۵ ټوک)

په هر حال له دې یادونې څخه داسې څرگندېږي چې اوه - او گان په لرغونو اریایي روایاتو او شاهنامو کې دود و او که د بوستي د وینا له مخې یې اصل او ستایي و بولو نو معنی به یې مهربان او

لاس نیوونکی وی چې داسې نومونه له لرغونو اتلانو سره وړ وو او که بیا وروسته د یوه قوم او یا ټولني په معنی اوبنتی وی لیری نه ده.

که د ابگان، په اگان او اوگان کلمو ته په زړو روایاتو او د ساساني دورې په پاتې شونو کې د باور وړ اهمیت ورکړل شي لکه چې سپرنګ لنگ او اولف کیرو همدا نظر لري نو دعوه کولای شو چې دافغان نوم یا صفت د ابگان او ایه گان په بڼه له دریمې عیسوي پېړۍ (صدی) څخه اخیستل کېده او بادشاهانو، اداره چیانو او واکمنانو پېژانده او داسند تر اوسه د دې نامه د لرغونتوب په باب د یادولو وړ زور سند دی چې د زړو روایتونو "اوگان" هم ورته دی.

دوهم زور سند چې د دی نامه په باب یې لرو دهند له تر لاسه شویو او پاتې شویو آثارو سره اړه

لري چې دا نوم د اوه گانه (Avagana) په بڼه چې د ساساني دورې د ابگان او ايه گان له بنو سره ورته دی، په هندي آثارو کې په لاندې تفصيل مومو:

ورهامي هيرا (Varha-Mihira) هندي شاعر او نجومی دی چې د پنځمې عيسوي پېړۍ په پای کې د هند په راجين کې وزيرېد او د ۵۵۰ع شاوخوا يې بڼه شهرت وموند، د ده مهم کتاب "پنچه سيد هانتیکا" (Pance Siddhantika) نومېده چې د نجوم د علم د پنځو کتابونو لنډيز و او دی د نجوم په باب يو منظوم کتاب هم لري چې پکې يې د بنکلو ډبرو د هند د جغرافيايې او نور د کار وړ موضوعاتو په باب هم خبرې کړې او نوم يې پرې "بهریته سنهیته" (Bhrita Sanhita) اېښي دي چې په ۱۱-۶۱ او ۱۶-۳۱ بیتونو کې يې د افغان نوم داوه گانه په بڼه یاد شوی دی. لکه څرنګه چې

فرانسوي عالم موسيو فوشه په خپل "تکسيلا ته د هند او باختريزه لار" نومي کتاب (په ۱۹۴۷ کال کې د پاریس چاپ، ۲۳۵-۲۵۲ مخونه، ۱۷ نوت) کې شرح کړې دی: دا د شپږمې پېړۍ په مینځ - مینځ کې د افغان ډېر زور یاد دی، ځکه هندي منجم "ورهامیهیرا" په ۵۸۷ کال مړشوی او وایي چې د ده نجومی معلومات یوناني سرچینه درلوده او د ځمکې په کرویتوب (گردوالي) قایل و، دده دوه کتابونه ابو ریحان بیروني په عربي ژباړلي نوله همدې امله په پوهانو کې د ده شهرت او ثقه والی تل د باور وړو.

د همدې تاریخي سند له مخې د "افغان" کلمه په هنديانو کې لږ تر لږه ۱۴۰۰ کاله وړاندې هم مشهوره وه او هندي لیکوالو یاده کړې ده.

تر اسلام وړاندې پېړيو کې مو دافغان نوم په دوو پخوانيو سندونو لويديځ ته په پارس او ختيځ ته په هندوکې در وښود او مور پوهېږو چې همدا وخت بودايي دين د افغانستان په ختيځ او شمال کې دود او لوی بودايي بود تونونه د افغاني هېواد په بېلا بېلو ښارونو لکه بلخ، کندز، کاپيسا، هډې، لغمان او له غزني نه تر کندهاره پورې ودان وو او څرنگه چې د چين خلك هم د دين له مخې بودايان وو نو ځکه به د چين بودايي زيارت کونکي تل د زيارت او تبرک له پاره دې هېواد ته تلل راتلل. له دې زيارت کونکو څخه يو هم "هيون تسنگ" دی چې د اوومې پېړۍ په لومړۍ نيمايي کې د اسلام له ظهور سره سم خود عربو په لاس د افغانستان تر فتح کېدو وړاندې دې هېواد ته راغلی دی، دی د ۶۲۹ کال د اگست په لومړۍ نېټه له "ليانگ چو" نه را روان شو او د

۴۶۳ د مارچ په ۵ "سمرقند" او په ۲۰ نېټه د افغانستان "خلم" ته راوړسېد، دی د اپرېل په ۲۰ په "بلخ" او د اپرېل په ۳۰ په بامیانو کې و او د هندوکش په له واورو ډک غره د می په لسمه نېټه "کاپیسا" ته راوړسېد، د اوړي تر پایه پورې د کابل شاهانو په دې پایتخت کې پاتې شو او بیا یې خپل سفر ته داسې دوام ورکړ:

د اګست په ۱۵ لغمان ته راغی او درې ورځې یې هلته تېرې کړې، د اګست په ۲۰ ننگرهار ته راغی، دوی میاشتي هلته پاتې شو، د نومبر له لومړۍ نېټې نه د گندهارا په نورو برخو او د دسمبر له لومړۍ نېټې نه د پېښور په سیمو کې و، د ۴۶۳۱ د جنوري په لومړۍ نېټه د سند د سیند په کڅونو کې په سفر روان شو او د اپرېل په ۱۰ نېټه ټکسیلا ته ورسېد، دی ۱۲ کاله په هند کې پاتې شو او په

بېرته راستنیدو کې د ۴۶۴۳ کال د دسمبر په ۱۵
 نېټه بېرته ټکسیلا ته راغی او بیایې د افغانستان
 لاندني بناړونه ولیدل:

د دسمبر په ۲۵ نېټه د فیل په سورلی له
 اباسین نه - راواوښت، د ۴۶۴۴ کال د مارچ په ۱۵
 نېټه لغمان ته راوړسېد او دهغه ځای له پاچا سره
 یوه میاشت پاتې شو، د جون په ۱۵ "فه-له-نه"
 یعنی "بنو" ته ورسېد، د جون په ۲۰ "او-پو-
 کین" او د جون په ۲۵ "تساو-کیو-تو" (غزني) ته
 ولاړ، د جولای په لومړی نېټه اور تسپانه (کابل)، د
 جولای په ۵ کاپیسا، د جولای په ۲۰ اندراب، د
 اگست په لومړی نېټه توخار(تخار) د ستمبر په ۸
 بدخشان او د دسمبر په ۱۲ پامیر ته ورسېد چې بیا
 له هغه ځایه یار کند او ختن ته تېر شو.

د هیون تسنگ سفر نامه د "سي - یو - کي" یعنی د لویدیځو هیوادو خاطرې نومېږي او له چيني ژبې نه په انگلیسي ژباړل شوي او په وارو - وارو خپره شوي ده چې د دې اړبنتناک کتاب یوه برخه دهغه وخت د افغانستان د خاورې او خلکو د جغرافیایي، دیني، سیاسي او اجتماعي اوضاعو په باب ډېر په زړه پورې مواد لري او کله چې دی له هند نه په راغبرگېدو کېږي "فه - له - نه" یعنی د "بنو" ولایت ته رسېږي، د "سي - یو - کي" د لومړي ټوک په ۲۶۵ مخ کې (انگلیسي ژباړه) د "او - پو - کین" (o-po-kien) په نامه یوه سیمه د بنون او غزني تر مینځ د بنو شمال لویدیځ او د غزني جنون ختیځ ته، یادوي چې تر ده وړاندي یوه بل چيني زايرفاهيان هغه د "لو - یي" یعنی "روه" (Roh) په نامه یاده کړې وه (۲) څېړونکو خصوصاً جنرال

کننگهم د هند د لرغوني جغرافيې ليکوال دا "او -
 پو - کين" د "اوه گان" (افغان) له کلمې سره تطبيق
 کوي او وايي چې هيون تسنگ د دې خلکو ژبه
 هندي نه بولي خو دده په وينا يې د هند له ژبو سره
 لږ ورته والی درلود نو له دې نه به مطلب پښتو وي
 او څرنګه چې چيني "او - پو - کين" همغه د لرغوني
 "ا - وه - گان" هجاوې (څپې) لري نو بويه په باور
 ووايو چې مراد همدا افغان دی چې اوس هم د سنډه
 او غزني تر مينځ د پکتيا - پکتیکا او غزني
 ولايتونه د افغاني اصیلو او لرغونو قبيلو
 استوګنځي دي، دی حتما د همدې کورمې او
 ګوملې په غرونو چې د "او - پو - کين" يعنې "افغان"
 استوګنځی و او په همدې نامه يادېده، د پکتيا
 ولايت ته ور اوښتی دی.

تر اسلام وړاندې د افغان د نامه په باب همدا درې لرغوني ساساني، هندي او چيني سندونه لرو او تر دې وروسته په اسلامي دوره کې د دې نامه ياد په درې او عربي کتابونو کې په مکرر ډول راځي چې ډېر زور ياد يې په "حدودالعالم" کې دی چې په ۳۷۲هـ (۹۸۲ع) کال د جوزجان د ال فریغون له کورنۍ او يا مربوطينو څخه گڼي، ليکلي دي. په دې کتاب کې د عبدالجبار عتبي په "تاريخ يميني" کې "افغان" د سبکتگين او د ده د کورنۍ په عصر کې په وارو- وارو ياد کړی ان چې ابن اثير په الکامل کې هغه د ابغان په زړه املاهم ليکي، ترې راوړوسته مورخانو لکه فخر مدبر په اداب الحرب والشجاعه، قاضي منهاج سراج جوزجاني په طبقات ناصري، حمد الله مستوفي په تاريخ گزیده او محمد قاسم

فرشته او نوروهم "افغان" او "اوغاني" قبایل په وارو-
وارو یاد کړي دي.

همدا راز د افغانستان د کلمې په باب هم
ویلای شو چې دا داسې نوی نوم نه دی چې
د احمدشاه ابدالي په وخت کې دې جوړ شوی وي،
بلکه تر ده په پېړیو وړاندې یعنې (۷۰۰) کاله
مخکې هم موجود او استعمال وړ و او مور د
سیفي هروي په تاریخ هرات کې چې د ۷۲۱ هـ
(۱۳۲۱ع) کال شا او خوا تالیف شوي وینو چې همدا
د افغانستان ختیځې سیمې یې د سند تر څنډو
پورې د "افغانستان" په نامه بللې اوله دې نه
څرگندېږي کله چې هرات د "ال کرت" پایتخت و او
هیواد د غزنویانو او غوریانو د سیاسي وحدت له
دور و نه د چنگیزیانو د تېریو له امله د تجزیې او
ورانی په لور روان و، د افغانستان نوم هغه وخت هم

موجود و خو دومره پراختيا يې نه درلوده لکه د
احمدشاه بابا په وخت کې يې چې تر لاسه کړه.
د هرات د تیموریانو په وخت کې مولانا کمال
الدین عبدالرزاق سمرقندي هروي چې په ۸۱۶هـ
(۱۴۱۳ع) کال په هرات کې زېږیدلی او د هرات د
دربار د پوهانو، مورخانو قضا او سیاست له کسانو
څخه و خپل د "مطلع سعدین او مجمع بحرین" تاریخ
په ۸۷۵هـ (۱۴۷۰ع) کال ولیکه، دی هم په خپل
کتاب کې افغانستان په همغه جغرافیایي وسعت
چې سیفي پېژانده په وارو - وارو یادوي چې د هرات
د تیموریانو د لوی هېواد خراسان یوه برخه و او
معین الدین اسفزاری هم په روضات الجنات کې
افغانستان په وارو - وارو یاد کړی دی.
کله چې بابر په ۹۳۲هـ (۱۵۲۶ع) کال له
افغانستان نه د هند په لور ولاړ او په ډیلي کې يې د

هند د مغولو امپراتوري جوړه کره نو دال بابر په اکثره تاریخونو کې وینو چې همدا د افغانستان نوم په همغه واړه جغرافیایي مفهوم موجود او مستعمل دی او د دې سیمې خلك تل د هند د تیموریانو او دایران د صفویانو د یرغلګرو امپراتوریو په مقابل کې د خپل ژوند او ازادۍ د ساتلو په جګړه بوخت دي - خو چې په همدې افغانستان کې ددوو پېړیو د اوږده مقاومت او مقابلي په نتیجه کې د میرویس او احمدشاه د مېړنیو قیامونو په وسیله یو ځل بیا ددې خاورې په سیاسي وحدت، بیا احیاء او د لوی افغانستان په جوړولو بریالی شول او دادی مور اوس د افغان یو زر اووه سوه کلن او د افغانستان اووه سوه کلن ویاړمن نومونه د خپل ملي وحدت او تاریخي سوابقو د ویاړ وړ پیل او مبداء په توګه پېژنو (۳)

پایلیکونه:

(۱) سر اولف کپرو (پتانان) د ډبرلیک دا درې کلمې د یوناني متن له مخې د پروفیسر سپرنګ لنګ په حواله (د امریکا سیامي مجله ۱۹۴۰) داسې لیکلي دي:

"ګونديفر-ابغان-رسمون" (Goundifer Abgan Rismaud)

خو فارسي ترجمه یې چې د سپرنګ لنګ له انګلیسي متن څخه شوې (د لرغون پېژندنې رپوټونه، ۴ ټوک، د شپراز چاپ) دا درې کلمې "وینده فرن-ابه گان-رزمي يد" دي. په لومړۍ کلمه کې چې د جنګ د دې سردار نوم دی "وینده فرن" پهلوي او "ګونديفر" یوناني دی. په دوهمه کلمه کې ابه گان د "ابگان" په مقابل کې راځي خو دریمه کلمه په غالب گومان "رزمه + پت = رزمه ود = رزم پت" وه چې پت = بد = بد = د = بیذ د یوې کلمې اصل بېلا بېلې املاګانې دي او د ویدي،

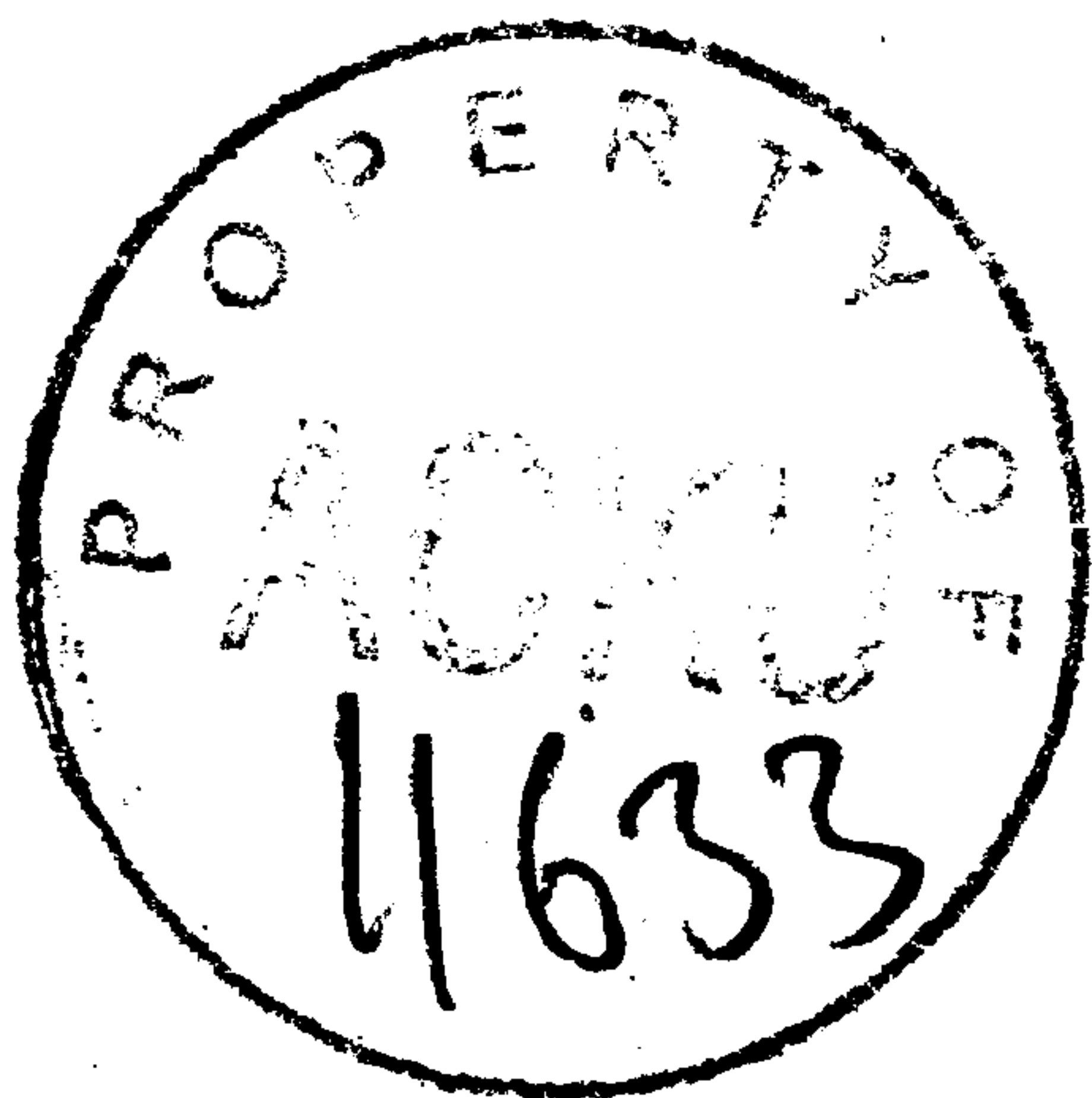
سنسکریت اوستازاره "پتي" ته (چې د خاوند او بادار په معنی دی) رسېږي.

د "رزمي يد" املا د يوناني د "رزم + ود" په مقابل کې هم نمونې لري، لکه طبري (۱ ټوک / ۶۸۳ مخ) ليکي: د کياني يشتاسپ په وخت کې اووه لوی سرداران وو چې يو له هغونه "مهکاييد" د گرگان په کليو کې و، څرنگه چې د رزمه کلمه په زړه پارسي کې (Razma) او په اوستا کې (Razma) د جنګ د صف په معنی وه او رجه د سنسکریت له (Raji) سره سم (رده = صف) تر اوسه هم په پښتو کې له همدې ريښې نه ژوندی کلمه ده. نورسمه + ود يا رزمي + يد يا رزمه پت = رزم بد، د جنګ سالار او سردار ته وايه شي او د رزمي يد املا به هم د طبري پر مهکاييد باندې د قياس له مخې سمه وي.

(۲) د ظهير الدين بابر د کورنۍ د واکمنۍ په دوره کې تر ۹۰۰ هـ (۱۴۹۴ع) کال وروسته اکثره تاريخ ليکونکو د افغانستان همدا ختيځه برخه تر

حسن ابدال پورې "روه" بللې ده چې محمد قاسم فرشته يې اوږده له هراته تر حسن ابدال پورې بولي او په پښتو ادبياتو کې هم د انوم ډېر راغلی دی. په حقيقت کې دا نوم له ډېرې زړې زمانې څخه دود دی او په هندوستان کې يې افغانانو ته روهيله او د دوی استوګنځي ته روهيلکنډ وايه چې لاتر اوسه هم په هند کې مستعمل دی. د ملتان د جنوبي سيمې په پنجابي او ډېرو په بلوڅي لهجو کې روه د غره (کوه) په معنی د سليمان د غرونو له سلسلو څخه عبارت دی (پټانان د سراولف کېرو تاليف د لندن چاپ، ۴۳۹ مخ).

(۳) دا کلونه ما د اوسنيو تر لاسه شويو اسنادو له مخې ليکلي چې حتما د افغان نوم تردې هم زور دی.



Afghan And Afghanistan

Author

Allama A.H. habibi

Published by



***Sapi's Center for Pushto Research and Development
Peshawar.....2001***

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**